



## KAPITEL 9 / CHAPTER 9<sup>9</sup>

### WELLNESS TOURISM IN THE WORLD: CURRENT STATE AND DEVELOPMENT PROSPECTS

DOI: 10.30890/2709-2313.2023-22-02-024

#### Вступ

Сьогодні турбота про власне здоров'я стала невід'ємною частиною системи цінностей кожної людини, що цілком зрозуміло, адже сучасне життя характеризується частими стресами, емоційним перевантаженням, малорухливим способом життя і, як наслідок, гіподинамією. Тож людина потребує якісного відпочинку, який відновить її психологічні, фізичні ресурси, працездатність і водночас дозволить раціонально та з користю провести своє дозвілля. Пріоритетом стало покращення здоров'я, якості та тривалості життя. Можливості досягти цього пропонує велнес або оздоровчий туризм.

Загалом, wellness (оздоровчий) туризм став стійкою тенденцією не лише на вітчизняному ринку туристичних послуг, але й взагалі серед споживачів з усього світу, які свідомо орієнтовані на покращення свого здоров'я та добробуту. Інститут глобального оздоровлення (Global Wellness Institute – далі IGW) прогнозує, що оздоровчий туризм принесе понад 1,1 трлн доларів США до 2025 р. Причому, очікується щорічне його зростання на 20,9% до 2025 р. [1].

#### 9.1. Wellness туризм як складова індустрія оздоровлення

Велнес туризм варто розглядати в контексті більш узагальнюючого поняття «індустрія оздоровлення» (від англійського терміну «wellness industry») або «економіка оздоровлення/здоров'я» (wellness economy). Це – світова галузь, що оцінюється у 4,4 трильйона доларів США станом на 2020 р. У 2017 р., наприклад, вона становила біля 5,6% світового економічного виробництва (на основі даних МВФ). Для порівняння, у цьому ж році (2017 р.) глобальні витрати на охорону здоров'я оцінювалися у 8,0 трильйонів доларів США (на основі даних ВООЗ). IGW визначає економіку здоров'я як індустрію, яка дозволяє споживачам включати оздоровчу діяльність і здоровий спосіб життя у своє повсякденне життя [2].

Складовими індустрії оздоровлення є 11 секторів: оздоровчий туризм,

---

<sup>9</sup>*Authors: Babushko Svitlana, Mankovska Ruslana, Popovych Sergii*



ментальне здоров'я, фізична активність, нерухомість, оздоровлення на робочому місці, спа, термальні та мінеральні джерела, здорове харчування, поживність та схуднення, особистий догляд та краса, громадське здоров'я, профілактика і персоналізована медицина, традиційна та альтернативна медицина [2].

Аналіз фінансових даних, наведених Інститутом глобального оздоровлення за 2020 р. (табл.1) [1], засвідчують розміри цієї індустрії та дозволяють визначити, яке місце в ній займає оздоровчий туризм.

**Таблиця 1 – Індустрія оздоровлення та її складові**

№ з/п	Назва сектору	Оцінка (у трильйонах доларів США)
1.	Догляд за собою і краса	955 трлн
2.	Здорове харчування, поживність та схуднення	946 трлн
3.	Фізична активність	738 трлн
4.	Велнес туризм	436 трлн
5.	Традиційна та альтернативна медицина	413 трлн
6.	Громадське здоров'я, профілактика і персоналізована медицина	374 трлн
7.	Велнес нерухомість	272 трлн
8.	Ментальне здоров'я	131 трлн
9.	Спа	68 трлн
10.	Оздоровлення на робочому місці	49 трлн
11.	Мінеральні та термальні джерела	39 трлн
Всього:		4421 трлн

Через COVID-19 індустрія оздоровлення постраждала, як й інші сектори економіки. Проте найбільший спад спостерігався у секторах велнес туризму (-39,5%), спа (-38,6%) та оздоровлення через мінеральні та термальні джерела (-38,9%) [3].

## 9.2. Тенденції, зумовлені COVID-19

Разом з тим, пандемія COVID-19 прискорила зростання ролі здоров'я як споживчого товару. Люди все більше прагнуть бути не лише здоровими, але й отримати велнес, тобто відчувати загальне благополуччя. Причому, деякі сектори індустрії оздоровлення навіть виграли від пандемії. Серед них варто назвати велнес нерухомість (+22,1%), яка зберегла найвищі темпи зростання як до, так і під час пандемії. COVID-19. Пояснюється це тим, що споживачі почали



глибше усвідомлювати критичну роль зовнішнього середовища, а саме житла чи помешкання, яке впливає на фізичне та психічне здоров'я та благополуччя.

Сектор «ментальне (психічне) здоров'я» також продемонстрував значне зростання у 2020 р. на +7,2%). Споживачі прагнули продуктів, послуг і видів діяльності, що допомогли б їм впоратися з величезним стресом, який вони відчували під час пандемії. Багато заходів для підтримки психічного здоров'я проводилося вдома з використанням сучасних цифрових технологій. Наприклад, різні види активностей: медитація, онлайн-групи самопомоги, заходи для релаксації тощо. Також споживачі більше купували в Інтернет мережі, зокрема, аксесуари для підтримки психічної рівноваги: товари для медитації, ароматизатори, гаджети проти стресу та ковдри, біо-добавки для підтримки здоров'я мозку тощо.

Крім зазначених вище секторів, в умовах пандемії зростав і сектор «охорони здоров'я, профілактики та персоналізованої медицини». У 2020 р. теми його зростання склали +4,5%. Це не дивно, адже багато урядів і систем охорони здоров'я усіх країн світу збільшили витрати на охорону здоров'я та профілактику під час пандемії та активізували громадськість для подолання наслідків пандемії та на профілактику вірусного захворювання.

Сектор «здорове харчування та зниження ваги» також продемонстрував зростання на рівні +3,6%, оскільки споживачі шукали різноманітні харчові продукти, напої, вітаміни і добавки, які б зміцнили їхній імунітет і допомогли б захиститися від хвороб під час пандемії. Проте, як застерігають експерти IGW, це не потрібно інтерпретувати як те, що споживачі харчувалися здоровіше. Крім того, зростання цін на продукти харчування в деяких країнах через пандемію не відображає реальне зростання споживчих покупок [4].

Хоча загальний сектор фізичної активності значно скоротився у 2020 р. (-15,5%), підсектор фітнес-технологій зріс на +29,1%, що пояснюється тим, що мільйони споживачів змінили свої витрати, пов'язані з фізичними вправами з тренувань у спортзалах на тренування через цифрові платформи (потокове передавання та онлайн програми).

Найбільш постраждалі сектори від COVID-19, про які йшлося вище, це – оздоровчий туризм (-39,5%), спа (-38,6%) і термальні/мінеральні джерела (-38,9%). Такий радикальний спад зумовлений обмеженнями на подорожі, розпорядженнями урядів залишатися вдома, закриттям підприємств. Як виявилось, віртуальні пропозиції є поганими заміниками фізичної присутності і повного занурення у враження від подорожей, спа-процедур чи ефекту прийому мінеральних вод і водних процедур з термальних джерел.



### 9.3. Прогнозні показники

За прогнозами експертів Інституту глобального оздоровлення, ці сектори індустрії оздоровлення відновляться якнайшвидше [3; 4]. Прогнозні показники відновлення наведено на рис. 1.



**Рисунок 1 – Прогнозні показники відновлення складових індустрії оздоровлення після пандемії.**

Як видно з рис.1, велнес туризм та супутні сектори термальні/мінеральні джерела та спа мають чи не найкращі прогнозні показники відновлення [3; 4]. Оскільки саме вони є предметом нашого дослідження, проаналізуємо їхню поточну та прогнозовану частку на ринку, щоб уявити, як буде проходити їх відновлення та щорічне зростання (табл.2).

**Таблиця 2 – Прогноз зростання деяких секторів велнес індустрії**

	Частка ринку (млрд дол. США)		Прогнозована частка ринку (млрд доларів США)					Прогнозований % росту
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2020-2025
Велнес туризм	720,4	435,7	652,8	816,5	928,2	1030,6	1127,6	20,9%
Терм./мінерал. джерела	64,0	39,1	58,5	71,5	77,4	83,3	89,7	18,1%
Спа	110,7	68,0	101,9	122,3	131,5	140,7	150,5	17,2%

Як видно з табл.2, велнес туризм упродовж 5 років з 2021 по 2025 рр.



поступово зростає. За підрахунками, темпи його зростання будуть різними і нерівномірними. Найбільше зростання спостерігалось у 2020 р., коли частка велнес туризму зросла з 435,7 млрд доларів США до 652,8 млрд доларів США, що становило 217,1 млрд доларів США (19,3%) (табл.3). У наступному 2021 р. частка зросла на 163,7 млрд доларів США, що склало 14,5%.

**Таблиця 3 – Прогнозовані показники темпів зростання велнес туризму**

Період часу	Зростання частки ринку (млрд доларів США)	Темпи зростання (%)
2020-2021	217,1	19,3%
2021-2022	163,7	14,5%
2022-2023	111,7	9,9%
2023-2024	102,4	9%
2024-2025	97	8,6%
Середній показник	138,4	12,3%

Як бачимо, темпи зростання варіюються, але стабільні. В середньому, за п'ятирічний період з 2020 по 2025 рр. велнес туризм у світі буде зростати на понад 12% щороку. Такі позитивні прогнози дають надію на процвітання цього сектору економіки.

Як вже йшлося, Інститут глобального оздоровлення визначає велнес туризм як подорож, пов'язану з прагненням людини підтримати чи підвищити свій особистий добробут. Цей вид туризму успішно розвивався в до-пандемічний період. Так, у 2019 р., його витрати досягли 720,4 млрд доларів США [4].

#### 9.4. Витрати велнес туризму

Коли мова йде про користь та економічні вигоди від певного виду туризму, варто не лише їх перераховувати, але й виміряти. IGW пропонує вимірювати оздоровчий туризм шляхом агрегування усіх витрат на поїздку людей, які визначені як велнес туристи. Ці витрати включають житло, їжу та напої, заходи та екскурсії, покупки, внутрішній транспорт (поїздки всередині країни) та інші послуги (наприклад, консьєрж, телекомунікації, послуги туристичного агента, туристичне страхування тощо).

З урахуванням зазначеного, доцільно розрізняти дві групи витрат:

- міжнародні;
- внутрішні [1].



До витрат міжнародного велнес туризму відносяться усі надходження, отримані країною від в'їзних велнес туристів, які приїхали з-за кордону з ночівлею. Витрати на внутрішній оздоровчий туризм включають: усі витрати в країні, зроблені велнес туристами, які подорожують у межах своєї країни з ночівлею.

Крім того, у кожному сегменті міжнародного та внутрішнього велнес туризму необхідно враховувати частку поїздок і витрат, здійснених велнес туристами обох категорій (первинної та вторинної). Така потреба об'єднувати витрати первинних і вторинних велнес туристів, а також їх міжнародних/в'їзних та внутрішніх витрат, уможливило отримання об'єктивних даних і сприяє визначенню стану і розміру глобальної індустрії оздоровчого туризму

За підрахунками IGW, річний темп зростання велнес туризму оцінювався в 8,1% у 2017-2019 рр., що складало на 50% вище темпів зростання інших видів туризму. Однак через COVID-19 та пандемічні обмеження витрати на велнес туризм знизилися до позначки в 435,7 млрд доларів США у 2020 р. [4]. Це склало -39,5%. Якщо порівняти втрати інших видів туризму, вони є на 5,2% більшими і становлять та -43,0% (табл. 4).

**Таблиця 4 – Витрати велнес туризму**

Назви регіонів	Витрати велнес туризму			Середній щорічний	
	у млрд доларах США			приріст	
	2017	2019	2021	2017-2019	2019-2021
Північна Америка	238,5	277,4	170,4	7,8%	-38,5%
Європа	217,2	248,2	160,3	6,9%	-35,4
Азіатсько-Тихоокеанський	118,6	145,4	80,0	10,7%	-45,0%
Латинська Америка та Карибський регіон	28,2	31,9	15,8	6,3%	-50,4%
Близький Схід і Північна Африка	9,6	12,1	6,2	12,3%	-49,1%
Центральна і Південна Африка	4,9	5,5	2,9	6,1%	-47,0%
<b>Загальносвітові показники</b>	<b>617,0</b>	<b>720,4</b>	<b>435,7</b>	<b>8,1%</b>	<b>-39,5%</b>

Варто зазначити, що показовим індикатором успіху того чи іншого виду туризму є кількість здійснених поїздок. Цю інформацію представлено у табл.5. За період, що аналізується (2017-2021 рр.), велнес туристи здійснили 936 млн міжнародних і внутрішніх оздоровчих поїздок у 2019 р., що було на 145 млн



більше, ніж у 2017 р. Пандемія негативно вплинула на кількість поїздок з оздоровчою метою. Їхня кількість знизилася до 601 млн у 2021 р. [4].

**Таблиця 5 – Розподіл велнес туристичних поїздок за регіонами світу**

Назви регіонів	Кількість поїздок з метою велнес			Середні витрати на одну поїздку доларів США
	мільйони			
	2017	2019	2021	2021 р.
Північна Америка	196,8	221,9	124,8	1365,84
Європа	289,4	333,5	221,1	725,32
Азіатсько-Тихоокеанський	243,0	309,9	209,5	381,63
Латинська Америка та Карибський регіон	46,1	51,7	34,0	465,76
Близький Схід і Північна Африка	9,8	11,9	6,9	890,41
Центральна і Південна Африка	6,3	7,5	4,5	649,95
<b>Загальносвітові показники</b>	<b>791,4</b>	<b>936,4</b>	<b>600,8</b>	<b>725,16</b>

Як бачимо з табл.5, середні витрати велнес туриста на одну поїдку становлять 725 доларів США. Це більше, ніж витрачає пересічний турист з іншими мотивами до подорожування.

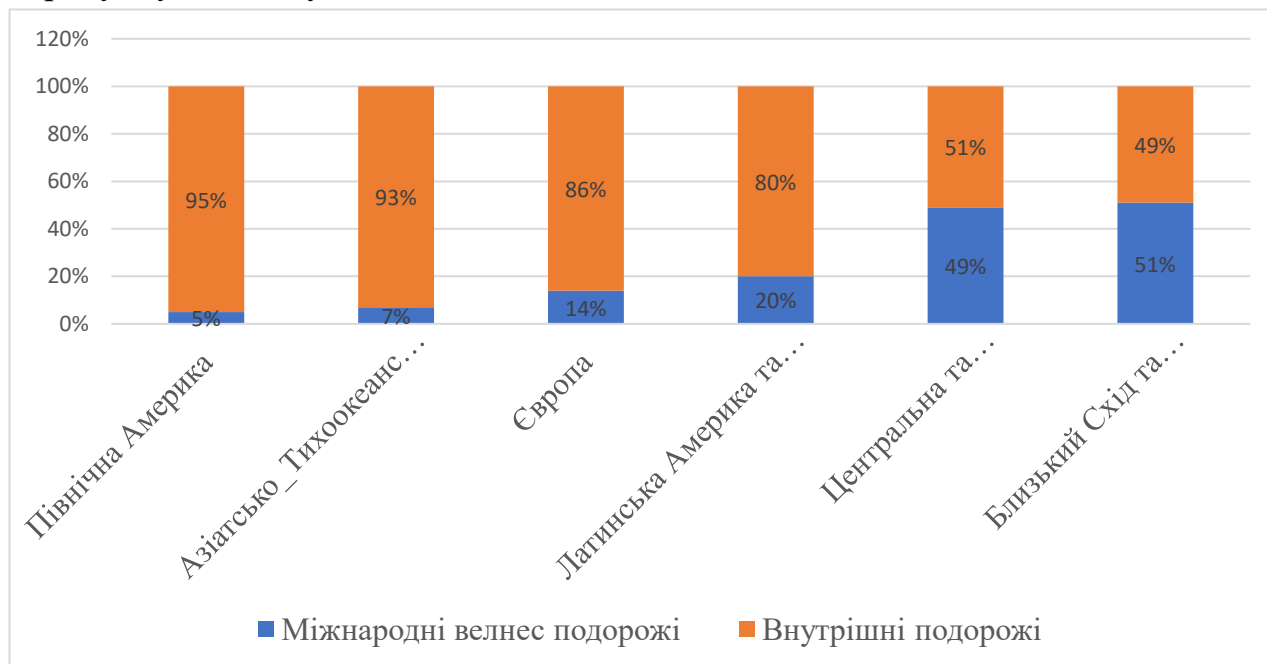
Порівнюючи дані з табл.4 і 5, зауважимо, що Європа залишається регіоном з найбільшою кількістю велнес поїздок, тоді як Північна Америка продовжує залишатися регіоном з найбільшими витратами велнес туристів за одну поїдку. Азіатсько-Тихоокеанський регіон і Близький Схід та Північна Африка були регіонами, що найшвидше розвивалися до початку пандемії (2017-2019 рр.). Це можливо пояснити тим, що попит на послуги велнес туризму зростав завдяки зростанню економіки, розширенням середнього класу, а також завдяки великим інвестиціям в туристичну інфраструктуру в деяких країнах вище зазначених регіонів.

У 2021 р. витрати на велнес туризм найбільше впали в країнах Латинської Америки, Карибського басейну, Близького Сходу і Африка (-50%, -49% і -47% відповідно). Це пояснюється тим, що міжнародні поїздки становлять в країнах цих регіонів значно більшу частку. Через пандемію міжнародні подорожі різко впали, в результаті чого велнес туризм в цих країнах постраждав найбільше.



## 9.5. Характеристика ринку велнес туризму

Ще однією тенденцією у велнес туризмі є тенденція, що є типовою для усіх видів туризму. Зокрема, для більшості людей легше та дешевше подорожувати всередині країни, ніж за кордон, особливо на короткий термін. Статистика свідчить, що у всьому світі внутрішніх поїздок у вісім-дев'ять разів більше, ніж міжнародних. Така ж тенденція спостерігається і у велнес туризмі (див. рис. 2). Дані на рисунку подано у %.



**Рисунок 2 – Зміни у міжнародних і внутрішніх велнес поїздках.**

Як видно, з рис.2, серед 601 млн оздоровчих поїздок, здійснених у 2021 р. міжнародні/в'їзні поїздки становили лише 11% (65 млн поїздок), тоді як внутрішні поїздки становили 89% (536 млн) [5]. Частка міжнародних поїздок від усіх поїздок у 2020 р. була трохи нижчою, ніж зазвичай, через закриття кордонів в умовах пандемії. Логічно, що це також негативно вплинуло на кількість міжнародних поїздок.

Аналізуючи ринки велнес туризму, варто відмітити, що він значною мірою зосереджений в Північній Америці, Європі та Азіатсько-Тихоокеанському регіоні (табл. 6). Наприклад, на Сполучені Штати припадає 19% усіх поїздок та 37% усіх витрат у 2020 р. Разом з тим, п'ять країн (Сполучені Штати, Німеччина, Франція, Китай, Японія) становлять 64 % усього світового ринку велнес туризму [5].





Таблиця 6 – Топ дестинації велнес туризму.

Країна	Витрати велнес туризму (млн доларів США)				Показник зростання		Кількість поїздок (млн)
	2017	2019	2021	Місце	2017-2019	2019-2021	
США	226,0	263,5	162,1	1	8,0%	-38,5%	114,8
Німеччина	65,7	73,5	59,0	2	5,7%	-19,7%	57,4
Франція	30,7	34,7	21,3	3	6,3%	-38,6%	21,8
Китай	26,4	34,4	19,5	4	14,1%	-43,3%	67,5
Японія	23,9	26,5	19,1	5	5,5%	-28,1%	33,8
Австрія	16,5	18,9	11,9	6	6,9%	-37,7%	15,1
Швейцарія	13,4	15,5	10,8	7	7,6%	-30,7%	8,4
Італія	13,4	14,5	9,0	8	4,0%	-37,8%	8,6
Велика Британія	13,5	15,1	9,0	9	5,9%	-40,4%	16,4
Австралія	12,3	14,0	8,5	10	6,9%	-39,4%	8,6

Економіка велнес туризму включає в себе набагато більше, ніж визначений набір типових оздоровчих підприємств, таких як курорти, оздоровчі центри відпочинку, термальні/мінеральні джерела та навчальні табори. Мандрівники, які оздоровлюються (особливо мандрівники з вторинним оздоровленням), прагнуть продовжувати свій оздоровчий спосіб життя під час подорожі, і цей спосіб життя може охоплювати здорове харчування, тренування/фітнес, практики для розуму та тіла, насолода від природи, зв'язки з місцевими жителями, ознайомлення з місцевою культурою тощо. Таким чином, все перераховане сприяє розвитку можливостей для таких бізнесів, як студії йоги, тренажерні зали та фітнес-центри, магазини/ринки здорової їжі, події, мистецтво та ремесла, музеї та багато іншого.

## 9.6. Позитивні результати велнес туризму

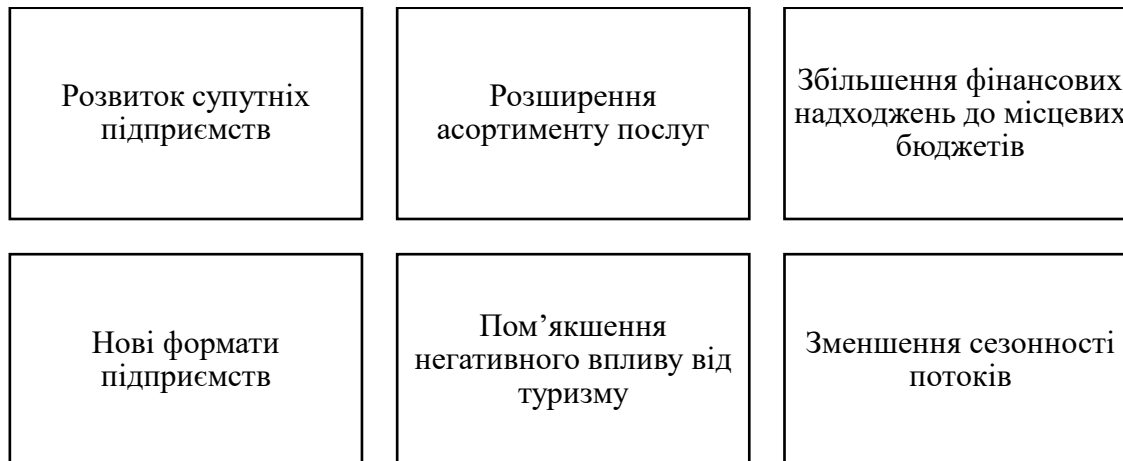
Окрім оздоровлення та приємних вражень, усім велнес туристам потрібен транспорт, їжа та житло, і вони, ймовірно, шукатимуть також шопінгу чи інших розваг. Іншими словами, усі ці підприємства, незалежно від того, чи є вони оздоровчими чи ні, отримують користь від оздоровчого туризму та є частиною економіки оздоровчого туризму. Їхня цінність та економічні вигоди можуть підвищуватися завдяки розширенню асортименту пропозицій і послуг для



оздоровлення туристів. У результаті, з'являються нові формати підприємств. До прикладу, спа-салони в аеропортах, орієнтовані на велнес туристів під час їхньої подорожі; готелі з оздоровчим центром для тих, хто прагне здорового сну та регулярних занять фітнесом; спеціалізовані ресторани, де подають органічні або місцеві страви для здорового харчування; транспортні компанії, які використовують чисте паливо або транспортні засоби з низьким/нульовим рівнем викидів; сувенірні магазини, які продають продукти, пов'язані з унікальними місцевими оздоровчими традиціями.

Велнес туризм може допомогти туристичним DESTИНАЦІЯМ пом'якшити негативний вплив масового або надмірного туризму завдяки мандрівникам, як правило, витрачають великі кошти на оздоровлення та віддають перевагу автентичному та унікальному досвіду.

Оздоровчий туризм також надає можливість туристичним DESTИНАЦІЯМ зменшити сезонність потоків відвідувачів. Наприклад, гірськолижні напрямки можуть залучити мандрівників, які цікавляться пішим туризмом та іншими видами активного відпочинку влітку, тоді як пляжні напрямки можуть сподобатися мандрівникам, які шукають більш спокійного середовища, щоб зняти стрес або відпочити взимку. Підсумовуючи, виокремимо позитивні результати від велнес туризму, що їх отримує туристична DESTИНАЦІЯ (рис.3).



**Рисунок 3 – Позитивні результати велнес туризму для туристичної DESTИНАЦІЇ.**



## **Висновки**

Отже, велнес туризм необхідно розглядати в контексті більш узагальнюючого поняття, а саме «індустрії оздоровлення», складовою якої він є разом з ментальним здоров'ям, фізичним здоров'ям, нерухомістю, оздоровленням на робочому місці, спа, термальними та мінеральними джерелами, особистим доглядом та красою, громадським здоров'ям, профілактикою і персоналізованою медициною, традиційною та альтернативною медициною. Частка велнес туризму серед інших складових є доволі значною і становить 8,8% усієї індустрії оздоровлення. Оскільки метою велнес туризму є покращення цілісного здоров'я людини (фізичного, психічного, духовного) та активний і корисний відпочинок, а люди після пандемії COVID-19 почали ставитися до свого здоров'я уважніше та свідоміше, прогнозується його швидке відновлення у всьому світі (до 12% щороку).

Провідними тенденціями на ринку велнес туризму у світі є швидке відновлення після пандемії у порівнянні з іншими сегментами туризму, позитивний вплив на туристичні дестинації (розширення асортименту послуг, розвиток супутніх підприємств та бізнесу, виникнення нових форматів підприємств, пом'якшення негативного впливу туризму на дестинацію та її ресурси, збільшення фінансових надходжень до місцевих бюджетів, зменшення сезонності впливу).